

Pous de glaç de can Gurri

Lliçà de Vall

Ubicació

Comarca:	Vallès Oriental
Lloc/Adreça:	Sector sud-est del terme municipal. Camí de la Marineta, prop de can Gurri.
Emplaçament	Carretera C-155, al km 14,4, camí en direcció sud (Camí de la Marineta), uns 200 metres.
Alçada:	101
Coordenades:	
Latitud:	41.58531
Longitud:	2.24772
UTM Est (X):	437295
UTM Nord (Y):	4604009

Classificació

Número de fitxa	08108 - 29
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Element arquitectònic
Estil / època:	Modern Popular
Segle	XVIII
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Pous restaurats recentment, tot i que un ha perdut la coberta
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Número inventari	IPA 29063
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Lúdic/Cultural
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Lliçà de Vall
Fitxes associades:	

Can Gurri

Festa del Glaç

Can Coll

Pou de glaç de can Coll

Autoria de la fitxa

Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la fitxa:

dl., 15/11/2021 - 13:35

Descripció

Conjunt de dos pous de glaç que estan situats en una terrassa fluvial del riu Tenes, al marge del camí que porta a Parets (el camí de la Marineta) i a pocs metres de la masia de can Gurri. Els dos pous es troben un darrera de l'altre. El del nord es conserva sencer i el del sud ha perdut la coberta. Són de grans dimensions i de tipologia i mides semblants. Es tracta de construccions semisoterrades fetes de pedra, de planta circular i emplaçades vora un desnivell del terreny.

El pou que es conserva sencer presenta una coberta de cúpula amb farciment superior de terra i, a la part exterior, una protecció de teules. Té dues portes emmarcades amb brancals de pedra ben tallats i amb coronament de maó. Recentment han estat tancades per evitar que s'hi llencin objectes. Una particularitat és que les dues portes es troben a peu pla, una enfrontada a l'altra, quan el més habitual en la majoria de pous de la comarca és que s'hi accedeixi per finestres al sostre. Una de les portes conserva una estructura metàl·lica d'on es devia penjar la corriola per extreure el gel. A l'interior, un seguit de forats a les parets permeten intuir que hi havia algun tipus d'estructura que facilitava l'accés al fons del pou. A la part més fonda hi havia un desguàs per on marxava l'aigua del gel que es fonia i que també servia per fer la neteja del pou. Els murs són de maçoneria, fets amb pedra de riu lligada amb morter i fan 1,20 metres de gruix. El perímetre és de 35 metres, el diàmetre d'uns 10 metres i la profunditat d'uns 9 metres. Cal dir, però, que si es netegés de sediments tindria una mica més de fondària. Es calcula que tots dos pous tenen una capacitat d'unes 1.500 càrregues de gel. Aquest pou ha estat restaurat i adequat per a la visita mitjançant una passarel·la interior que va de porta a porta.

El segon pou no conserva la coberta però les seves característiques i mides són similars a les del seu "germà bessó". Actualment està protegit per una malla a la part superior. Els dos pous es comuniquen per un passadís estret i baix del qual se'n desconeix la funció precisa. Hi ha qui diu que podia servir perquè hi passés un nen a inspeccionar l'estat dels pous.

Els pous de can Gurri es nodrien d'aigua per fer el gel mitjançant un rec, l'anomenat rec de les basses. Aquest conduïa l'aigua fins al bosc de can Gurri. Les basses es trobaven a l'esplanada que hi ha vora el riu, però de moment no s'han pogut localitzar.

Observacions:

L'any 2007 es va engegar un procés de restauració i museïtzació del conjunt de Can Gurri a càrrec de la Diputació de Barcelona. Els pous de can Gurri es poden visitar el dia de la Festa del Glaç o també mitjançant visites concertades sol·licitant-ho a can Magarola o a la Regidoria de Cultura.

El tema dels pous de glaç ha estat objecte d'una publicació de difusió infantil. Es titula "En Tragina i el glaç", i forma part d'una col·lecció ideada per la Biblioteca Municipal de Lliçà de Vall a partir d'un personatge creat per M. Pilar Collado i Macià.

Història

Al costat del riu Tenes a Lliçà de Vall s'hi va desenvolupar una important indústria del glaç. Estava relacionada amb el conreu del cànem, ja que ambdues feien servir recs i basses comunes. La primera notícia de pous de glaç al municipi es troba en uns capítols matrimonials entre Marc Pare i Antiga Gurri. Són de l'any 1689, un moment que coincideix amb l'anomenada petita edat del gel que va tenir lloc a l'entorn del segle XVII, quan a l'hemisferi nord les temperatures van baixar uns quants graus. L'explotació dels pous es va desenvolupar sobretot al segle XVIII, coincidint amb una expansió general d'aquesta indústria. El viatger Francisco de Zamora, que va allotjar-se a la masia de can Coll, destaca la importància del comerç del gel que protagonitzava aquesta casa, que també tenia un pou de gel.

En un document de 1765 s'esmenten el pou de can Coll i els dos de la Verneda de can Gurri o d'en Barrera. La denominació Barrera fa referència al notari Salvador Barrera, que era l'arrendatari dels dos pous de can Gurri. El contracte estipula totes les condicions i els detalls de l'activitat: persones que hi treballaven, la mida dels pans, els quilos de llenya que hi havia d'haver fora dels pous per mantenir el foc per escalfar els treballadors, els sous, els preus del glaç, que els traginers havien de parar a l'hostal de Montcada, l'hora d'arribada a Barcelona i les penalitzacions per "merma" o retard, entre altres coses. Deu anys després les instal·lacions dels pous de can Gurri es van ampliar amb la construcció de dues basses més. Està documentat que en la dècada de 1770 al 1780 se'n treien unes 1.500 càrregues anuals.

El 1937 sembla que encara hi havia pous de glaç en funcionament a Lliçà de Vall. Almenys això es desprèn de la ressenya que es va publicar a la revista de l'Agrupació Excursionista de Badalona aquest any. Encara que en aquest article es parli dels pous de can Coll, creiem que es refereix als dos pous de can Gurri. I és que, almenys en aquesta època, tots eren propietat de la masia de can Coll. Diu així:

“Dos Pous, que tenen á Casa Coll de Lliçà de Vall: Y si los dos se poden umplir, á treta son de 3.000 Carregas; Però per sèr Casa de conveniencias lo mateix Duenyo, se ha cuydat sempre de la Empohació: Y son gent de tan bon tracte, que han acostumat ajustarse ab los Arrendadors de Barna., a uns preus proporcionats: Los Carros ab lo termini de las 24 . Horas del die fan lo Viatge d'anada, y retorn del Pou (CARRERAS et. Al, 1999: 142)”.

Al seu torn, mossèn Joan MASÓ (1982) afirma que “aquests pous de glaç de Lliçà d'Avall, tant els que trobem a l'actual verneda de Can Gurri com els de prop del jardí de Can Coll, eren pertanyents a aquesta finca”.

El subministrament d'aigua es feia mitjançant un rec que nodria unes basses. Un cop plenes les basses, d'uns 20 o 30 cm de fondària, es deixava glaçar l'aigua i llavors, amb l'ajuda d'uns motlles de fusta, es serrava i se'n feien unes peces anomenades pans de glaç d'uns 70 cm d'ample per uns 120 de llarg. Aquesta feina la feien els picadors. Després els pans de glaç es transportaven fins als pous. Allà els empouadors guardaven els pans de glaç al pou, embolcallant-los amb bolla o palla perquè no s'enganxessin entre ells. Unes estructures de fusta separaven grups de capes. Un cop plens els pous es tancaven hermèticament i no s'obrien fins a l'època de desempouar, quan es carregaven als carros que els havien de transportar fins a Barcelona. El gel es feia servir en molts usos, com ara la conservació d'aliments o per refrescar begudes. Per la seva puresa, el gel de Lliçà era molt apreciat en els hospitals com el de la Santa Creu de Barcelona, on s'utilitzava per a usos terapèutics.

En els darrers anys el conjunt ha passat a propietat municipal i al voltant dels pous de can Gurri s'hi organitza la Festa del Glaç, que té lloc a finals d'octubre i és la més emblemàtica del poble. En aquesta festa, sorgida d'un procés de creació comunitària amb participació ciutadana, el plat fort és la representació itinerant anomenada “El carro de gel: crònica del darrer viatge de l'any”. Es basa en fets documentats i és interpretada per actors locals .

Bibliografia

BUSTO VEIGA, Anna M. (2017). *Els nostres records. A l'Arxiu Municipal de Lliçà de Vall*. Ajuntament de Lliçà de Vall, P. 54, 56.

CARRERAS FONT, Núria et al. (1999). *Lliçà de Vall, 1.000 anys d'història*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 141-142.

DANTI, J, CANTARELL, C; CORNELLAS, P (2007). *Pous de Glaç al Vallès Oriental*. Col·lecció Patrimoni. Museu de Granollers. Edició del Consell Comarcal del Vallès Oriental.

ESPLUGA, Maria; SUNYOL BUSQUETS, Julieta (2020). *En Tragina i el glaç*, Editorial Alpina; Ajuntament de Lliçà de Vall.

GARRIGA, Joan (1991). *De Licano Subteriore a Lliçà d'Avall/de Vall*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 86.

MASÓ CABOT, Joan (1982). *Programa de la Festa Major 1982*, Ajuntament de Lliçà de Vall.

ZAMORA, Francisco de. *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Curial (ed. 1973).

Enllaços d'interès:

[Web Ajuntament de Lliçà de Vall](#)

